

Ghetto Terezín

Život v terezínském ghettu od jeho vzniku do začátku května 1945 řídila **komandantura** – SS Lagerkommandantur. Jako velitelé se tu postupně vystřídali SS-Obersturmführer Siegfried Seidl, SS-Obersturmführer Anton Burger a SS-Obersturmführer Karl Rahm. Komandantura se řídila pokyny pražské Ústředny pro židovské vystěhovalce – dohlížela nad transporty, dohlížela na židovskou samosprávu a rozhodovala o trestech nad vězni. Řídila také oddíl SS, který vykonával strážní službu a další úkoly.

Běžnou hlídkovou službu vykonával Zvláštní oddíl protektorátního četnictva. Někteří četníci se snažili i přes nebezpečí odhalení pomáhat obyvatelům ghetta.

Ghetto mělo svoji židovskou samosprávu – **Židovskou radu starších** (Judenältestenrat). Ta předávala pokyny komandatury obyvatelům ghetta a starala se o veškerý život ghetta, a to včetně sestavování odchozích transportů. V čele této rady postupně pracovali tři

vedoucí - Jakob Edelstein, Paul Eppstein a Benjamin Murelstein. Zvláště v počátku života ghetta se rada snažila vytvořit z ghetta alespoň přijatelné pokračování života na svobodě. Postupně se to však dařilo čím dál méně. Pod židovskou samosprávu patřila také Ghetto wache – stráž ghetta sestavená z mužů žijících v ghettu. Měla udržovat pořádek podle nacistických příkazů.

Denní řád ghetta byl řízen Denními rozkazy, které vycházely každý den.

- 15. 12. 1941 - Ghetto začíná být omezeno, židovská samospráva je zrušena, židovské děti jsou umístěny v Terezíně.
- 1. 1. 1942 - první transport z Terezína (Riga - 1000 osob)
- 6. 7. 1942 - první příchod židovské komandantury z Prahy
- 1. 9. 1942 - zřízení úbytovny pro české dívky I. 410 (330 dívek) - vězni mohou bydlet i v dalších domech, umožněny častější návštěvy
- 26. 10. 1942 - první transport do Osvětimi
- únor 1943 - přerušeni transporty z Terezína
- září 1943 - začíná "zkrášlovací akce"
- květen 1943 - výroba dárek pro Den matek (trvalo sedm měsíců)
- červen 1943 - je zprovozněna vlečka, která prodloužila trať z Bohušovic do Terezína
- 11. 8. 1943 - všechny dívky z pokoje 28 spí na zahradě, pokoj je dezinfikován
- 23. 9. 1943 - premiéra Brundibára z pokoje 28
- říjen 1943 - premiéra Brundibára, do června 1944 měl 55 repríz
- 23. 6. 1944 - návštěva Mezinárodního červeného kříže
- 23. 6. 1944 - návštěva delegace Mezinárodního červeného kříže v ghettu
- listopad 1944 - návštěva dětí hrály Brundibára a Věra Nathová s rodiči dostala

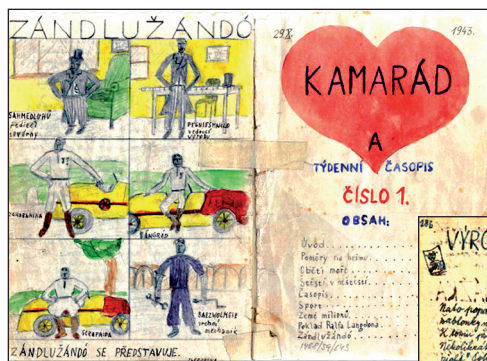
Většinu dne trávili lidé v ghettu prací a jejich život byl značně omezen. Trpěli špatným ubytováním, nedostatkem jídla, nemocemi, tím, že rodiny nemohly bydlet společně. Přesto však ghetto žilo vlastním společenským, kulturním a sportovním životem. Na různých místech se konaly přednášky, koncerty, literární večery, hrálo se divadlo. Mnoho vězňů bylo výkonnými umělci a tvořili i zde. Ze sportů byl nejoblíbenější fotbal. V Terezíně si obyvatelé vybudovali také tajné židovské, římskokatolické a evangelické modlitebny, ve kterých se konaly náboženské obřady.

O děti v ghettu se staralo zvláštní oddělení židovské samosprávy – **Péče o mládež**, Jugendfürsorge. Řídil jej Egon Redlich. Děti žily od 8 let v dětských domovech – heimech – společně se svými vychovateli – betreuery. Ti zařizovali dětem program na celý den a snažili se jejich životu v ghettu dát nějaký řád

a smysl. Nebyla povolena výuka, ale děti mohly zpívat, malovat, tančit, sportovat a věnovat se ručním pracem, to všechno se označovalo jako zaměstnání. Přesto se v ghettu tajně vyučovalo, často pod nejrůznějšími záminkami, a v ghettu působila celá řada vynikajících učitelů. Důležitá byla výuka k židovství – hebrejské říkanky a básničky, seznamování s vírou, zvyklostmi a obřady. Někdy nastávaly při této výuce potíže, protože velký počet dětí z protektorátu nevyrostl v židovském prostředí a všechno bylo pro ně nové a neznámé. Vyučování trvalo 3-4 hodiny a učilo se těm předmětům, pro které byl po ruce odpovídající učitel. Vychovatelé a učitelé se snažili vzdělávání vtisknout nějaký řád, ale neustálé přichází a odchází transporty ho narušovaly. Přesto měly děti nejrůznější předměty a vykonávaly závěrečné zkoušky ze slohu z češtiny, zeměpisu, dějepisu, hebrejštiny, matematiky a fyziky. V sobotu se nevyučovalo a asi od po-

lovy července do počátku srpna byly prázdniny. Ve volném čase si děti podle možností hrály buď v heimech a nebo venku „na šancích“, psaly vlastní časopisy (Vedem, Kamarád, Domov – chlapecké, Bonaco – dívčí), malovaly obrázky, vyráběly dárky pro rodiče, příbuzné a kamarády.

S rodiči se děti žijící v heimech vídaly někdy denně, někdy méně často. Trpěly neustálými obavami o to, kdo z rodiny bude muset odjet příštím transportem či kdo onemocní či zemře na nedostatek jídla a celkovou slabost. Se všemi ztrátami se snažily vyrovnat, ale bylo to velmi těžké. Prožívaly tu velká přátelství i první lásky. Mnoho informací o jejich „soukromém“ životě, radostech i starostech můžeme najít v denících – např. v deníku Helgy Pollakové z pokoje 28, jehož velká část je zveřejněna v knize Děvčata z pokoje 28.

Děti psaly vlastní časopisy

(Vedem, Kamarád, Domov – chlapecké, Bonaco – dívčí)

Plakát dětské opery Brundibár

Současný obrázek budovy L 410